

ONTDEKKING VAN DE ZIJPERDIJK BIJ 'T ZAND ALS SCHATKAMER VOOR GRASLANDPADDENSTOELEN

Martijn Oud mnaj.oud@ziggo.nl

Oud, M. 2022. The 'Zijperdijk' in the provinde of North Holland: a mushroom treasure trove. *Coolia* 65(2): 93–98.

A highlight of 2021 was the discovery of an old dike, the Zijperdijk, as a hotspot for grassland fungi: in a single season 23 different species of *Hygrocybe* were found there, many of them (very) rare and/or Red-Listed.

Het afgelopen jaar hebben meerdere vrijwilligers (oude) dijken afgezocht in de kop van Noord-Holland op zoek naar graslandpaddenstoelen. Vorig jaar werden er op de Stroërwierdijk bijzondere graslandpaddenstoelen ontdekt, waaronder enige Granaatbloemwasplaten (*Hygrocybe punicea*, RL: Ernstig bedreigd) en de Amethystknotszwam (*Clavaria zollingeri*, ZZZ). Dat was reden om ook andere beloftevolle dijken te bezoeken. Onder beloftevolle dijken versta ik oude dijken met een kortgrazig oppervlak, waar niet te veel of helemaal geen schapen grazen of hebben gegraasd. Er is wat dit betreft nog veel zoekwerk te doen. In Noord-Holland is nog weinig gericht gezocht naar paddenstoelenrijke dijken, terwijl we nu hebben ervaren dat die er wel degelijk zijn. Ook dit jaar werd er namelijk een bijzonder rijk stuk dijk ontdekt. Niet een hele dijk, maar een stuk dijk van circa 1500 meter lengte. Dit stuk ligt bij 't Zand en is onderdeel van de monumentale Zijperdijk. Het is oorspronkelijk een oude zeedijk die nu fungeert als dromerdijk door aangrenzende inpolderingen in het verleden. Over de Zijperdijk loopt het zg. Nederlands Kustpad en wel het traject Callantsoog richting Anna Paulowna en Oudesluis, waar ooit machtige VOC-schepen aanmonsterden. Deze dijk is voor elke wandelaar vrij toegankelijk. Leonard Minkema is naar mijn weten de eerste geweest die dit stuk dijk heeft bezocht en 'ontdekt' als locatie van Rode Lijst graslandpaddenstoelen. Het totaal aantal aangetroffen soorten die we hier vanaf 13 november hebben genoteerd, is groot. De voorlopige resultaten zijn dermate interessant dat dit stuk dijk zonder meer als toplocatie voor Nederlandse graslandpaddenstoelen kan worden aangemerkt.

Ontdekking van de Zijperdijk

Op 13 november mailde Leonard Minkema mij dat hij bij 't Zand een dijk was opgegaan via de ingang van een wandelroute, het zgn. 'Nederlands Kustpad'. Aan het begin van het dijkpad bevindt zich een groot bord

Figuur 1. Entree Zijperdijk.
(Foto: Martijn Oud)

Figuur 2. Prachtwasplaat (Hygrocybe aurantiosplendens). (Foto: Martijn Oud)

Figuur 3. Klaprooswasplaat (Hygrocybe splendidissima). (Foto: Martijn Oud)

met de tekst 'waar cultuur natuur raakt'. Een zeer toepasselijke tekst, omdat we later inderdaad op dit kunstmatig door de mens gecreëerd landschapselement zoveel bijzondere natuur zouden vinden. Aan het begin van de dijk ligt aan de zuidkant het zgn 'Mosselwiel', een plas die waarschijnlijk ooit is ontstaan bij een dijkdoorbraak, en nu een klein vogelreservaat is. Vlak daarachter bevindt zich eendenkooi 't Zand'. Het betreffende stuk dijk is circa 1500 meter lang en heeft een zeer brede dijkvoet, een zeer breed langzaam aflopend talud aan de noordkant en een steil aflopend talud aan de zuidkant. Aan de molshopen met daarop schelpenmateriaal is te zien dat het dijklichaam kalkrijk moet zijn. Het eerste stuk van de dijk is bonkig en kluitig en daar is nog geen paddenstoel te vinden. Maar na enige honderden meters trof Leonard hier de eerste groepen Vuurzwammetjes aan. Hoe verder hij de dijk opliep, hoe interessanter het werd vanwege de toename van het aantal paddenstoelen. Na circa 400 meter vond Leonard al diverse soorten wasplaten. Na circa 500 meter, waar het noordelijk talud plotseling wat versmalt, moest hij gaan oppassen waar te lopen. Nog iets verder was sprake van een ware explosie van wasplaten. Hij had er nog nooit zoveel bij elkaar gezien, mailde hij me: Gele wasplaten, Sneeuwzwammetjes, Papegaaizwammetjes, grote aantallen Scharlaken wasplaten, Elfenwasplaten en allerlei onbekende soorten die nog op naam moesten worden gebracht. En veel soorten ook nog eens in zeer grote aantallen! Het meest opvallend waren de grote groepen Granaatbloemwasplaten... Tot zover het mailtje van Leonard.

Drukke op de Zijperdijk

Dat er soms honderden vogelaars van heinde en verre op een zeldzame vogel af kunnen komen weten we allemaal. Bij locaties met zeldzame paddenstoelen is dat in ons benauwde kikkerlandje helaas ook al het geval. Afgezien van een paar recreatieve wandelaars die het Nederlandse kustpad af liepen, kwamen we die eerste dagen van de 'ontdekking' vrijwel niemand tegen op de dijk. Maar een boswachter vertelde ons later dat het op zaterdag 20 november nog nooit zo druk was geweest op de Zijperdijk. Het was die dag windstil en zonnig weer en in coronatijd gaan mensen dan wandelen. Het barstte van de wandelaars met fototoestellen. Het leek wel kermis op de Zijperdijk! De meeste bezoekers waren echter geen gewone wandelaars, want ze waren paddenstoelen aan het fotograferen. Hoe de locatie zo snel aan een breed publiek bekend is geworden weten we niet. Niemand had zo'n stormloop verwacht. Een andere bezoeker had het over zo'n grote drukte dat het leek op een zaterdagmiddag in de Amsterdamse Kalverstraat.

Mooie soorten

Er werd een aantal van circa 200 Granaatbloemwasplaten (*Hygrocybe punicea*) genoemd, maar de aantallen wisselden met de dag. Vlak naast de locaties met Granaatbloemwasplaten werden groepen puntgave Klaprooswasplaten (*Hygrocybe splendidissima*, ZZZ) aangetroffen. In eerste instantie werden die aangezien voor Scharlaken wasplaten (*Hygrocybe coccinea*, RL: Bedreigd). Door foto's te maken en wat materiaal mee te nemen voor later onderzoek konden we de ware soortnaam achterhalen (o.a. na informatie van Eef Arnolds). De smal aangehechte plaatjes en de vaak wat misvormde holle, fragile stelen (die in het veld vaak al splijten), maar ook door de gestreepte hoed met gele rand, en de lichte plaatjes van jonge exemplaren, neigde ons oordeel inderdaad al meer richting Klaprooswasplaten. De steel van de Scharlaken wasplaat (*Hygrocybe coccinea*, RL: Bedreigd) is juist stevig, terwijl de plaatjes breed zijn aangehecht aan de steel. Aan de bovenrand van het zuidelijk talud kwamen enige dagen na ons eerste bezoek nieuwe Granaatbloemwasplaten en Klaprooswasplaten tevoorschijn.

Figuur 4. Granaatbloemwasplaat (Hygrocybe punicea). (Foto: Martijn Oud)

Figuur 5. Bruinrode wasplaat (Hygrocybe perplexa). (Foto: Martijn Oud)

Behalve de Granaatbloemwasplaten, Klaprooswasplaten en Scharlaken wasplaten waren er nog veel meer bijzonderheden te vinden, zoals de zeer zeldzame Bruinrode wasplaat (*Hygrocybe perplexa*, RL: Bedreigd), de Wanssenwasplaat (*Hygrocybe obrussea*, RL: Bedreigd), de Grauwe wasplaat (*Hygrocybe irrigata*, RL: Kwetsbaar) en de Bruine wasplaat (*Hygrocybe colemanniana*, RL: Kwetsbaar). Op minstens drie locaties stonden Bittere wasplaten (*Hygrocybe mucronella* (RL: Bedreigd). Op de terugweg troffen we op het zuidelijk talud ook nog enkele groepjes Ridderwasplaten (*Hygrocybe fornicata*, RL: Bedreigd). Opvallend was verder de aanwezigheid van grote groepen Gele wasplaten (*Hygrocybe chlorophana* RL: Kwetsbaar) en Oranje wasplaten (*Hygrocybe chlorophana* var. *aurantiaca*, RL: Kwetsbaar). Vlak voor het eind van de dijk waar het Noord-Hollands kanaal de dijk doorsnijdt, stonden groepjes Prachtwasplaten (*Hygrocybe aurantiosplendens*, RL: Gevoelig). Bij elkaar circa 60 exemplaren!! Na zoeken en flink snuiven kon dankzij de overduidelijke geur van Russisch leer ook nog een aantal Geurende wasplaten worden gelokaliseerd. Bijzonder, want tot nu toe dachten wij dat deze soort alleen op zandgrond te vinden zou zijn. De Weidewasplaat (*Hygrocybe pratensis* RL: Kwetsbaar) was algemeen te vinden, vooral op het noordelijk talud van de dijk. We vonden 6 soorten knotszwammen (*Clavulinopsis* en *Clavaria*), waaronder de zeer zeldzame Zwartbruine knotszwam (*Clavaria pullei* RL: Gevoelig) en de eveneens donker gekleurde, en niet minder zeldzame Ruwsporige knotszwam (*Clavaria atrofusca*, Zeer zeldzaam). De eerste heeft gladde sporen tot 6 µm lang, de tweede heeft ruwe sporen tot 6,5 µm. In het veld zijn deze twee niet met zekerheid uit elkaar te houden. De Ruwsporige knotszwam staat in de literatuur aangegeven als brandplekpaddenstoel, terwijl in de Funga Nordica ook sprake is van het voorkomen op vochtige klei, een grondsoort waar dus de hele Zijperdijk uit bestaat.

Op zoek naar geschikte dijken!

Bij elkaar troffen we 23 soorten wasplaten aan, waaronder enkele zeldzame soorten in een ongeëvenaard on-Hollands aantal. De dijk is nog niet volledig geïnventariseerd. Het is jammer dat de locatie van deze bijzondere dijk zo snel bij een breed publiek bekend is geraakt. Maar ja, waar het hart vol van is, loopt de mond van over, denk ik maar. Wat zijn de gevolgen daarvan op de langere duur voor deze bijzondere locatie? De Klaprooswasplaat staat genoteerd op de Global Fungal Red List. In de landen om ons heen is deze soort eveneens zeldzaam (twee vondsten in Duitsland?) .

De hamvraag is natuurlijk hoe het mogelijk is dat dergelijke veeleisende paddenstoelen, zich - weliswaar op een oude dijk - anno 2021 hebben kunnen ontwikkelen. In ieder geval is het goed ons niet te bemoeien met het beheer van deze en andere dergelijke dijken, want daar kan weinig aan mankeren gezien de aanwezigheid van zoveel bijzondere soorten!

De Zijperdijk loopt naar het westen nog kilometers door, en wordt doorsneden door het in de 19^e eeuw aangelegde Noord-Hollands kanaal. Piet Brouwer is daar gaan kijken en trof daar eveneens prachtige Granaatbloemwasplaten aan (en nog een reeks andere wasplaten). Tussen de A1 en Muiden ligt eveneens een veelbelovende dijk. De locatie is tot nu toe geheim gehouden. Half november 2021 werden ook hier tientallen Granaatbloemwasplaten aangetroffen. Ook in de buurt van Kolhorn bevinden zich voor graslandpaddenstoelen zeer aantrekkelijke oude dijken, waarover wordt gepraat. Kleine groepjes leden zouden de geruchten over deze verwachtingvolle dijken kunnen gaan checken, wat locaties van nog meer bijzondere stukken dijk zou kunnen opleveren.

Figuur 6. Scharlaken wasplaat (Hygrocybe coccinea). (Foto: Martijn Oud)

Figuur 7. Zwartbruine knotszwam (Clavaria pullei). (Foto: Leonard Minkema)